

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

$$\left(\frac{T_1}{T_2}\right)^2 = \left(\frac{a_1}{a_2}\right)^3$$

TADQIQOTLAR

ILM-FAN

TEKNOLOGIYALAR

ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

2026

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

Andijan, Uzbekistan

+998335668868

<https://innoworld.net>

« ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR
NAZARIYASI » NOMLI ILMIY, MASOFAVIY,
ONLAYN KONFERENSIYASI TO'PLAMI

3-JILD 2-SON

Konferensiya to'plami va tezislari quyidagi xalqaro
ilmiy bazalarda indexlanadi

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2026

**PANDORA VA MOMO HAVONING JANNATDAN QUVILISHI
HAQIDAGI RIVOYATLARNING QIYOSIY-MIFOLOGIK TAHLILI**

Z.O.Madaliyeva

University of Business and Science,

Til va adabiyot ta'limi kafedrası dotsenti v.b., PhD

Alisherova Masuma Valijon qizi

University of Business and Science

O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada qadimgi yunon mifologiyasidagi Pandora haqidagi rivoyat hamda diniy manbalarda bayon etilgan Momo Havoning jannatdan quvilishi voqeasi o'zaro qiyosiy tahlil qilinadi. Tadqiqotda mazkur ikki syujet insoniyat hayotidagi azob-uqubatlarning kelib chiqishini izohlovchi madaniy modellari sifatida ko'rib chiqiladi. E'tibor taqiq motivi, ayol timsolining semantik yuklamasi hamda umid g'oyasining falsafiy mazmuniga qaratiladi. Natijada ushbu rivoyatlar insonning erkin tanlovi, mas'uliyati va tarixiy mavjudligi haqidagi qarashlarni shakllantiruvchi universal ramziy tizimlar ekani asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: Pandora, Momo Havo, mifologiya, diniy talqin, qiyosiy tahlil, taqiq motivi, ayol timsoli, umid falsafasi.

Аннотация . В статье осуществляется сравнительный анализ мифа о Пандора и религиозного повествования об изгнании Ева из рая. Оба сюжета рассматриваются как культурные модели объяснения происхождения человеческих страданий. Анализ сосредоточен на мотиве запрета, семантике женского образа и философском содержании концепта надежды. Делается вывод о том, что данные нарративы отражают универсальные представления о свободе выбора и ответственности человека.

Ключевые слова: Пандора, Ева, мифология, религиозная традиция, сравнительный анализ, запрет, надежда.

Abstract . This article provides a comparative analysis of the myth of Pandora and the religious narrative of Eve's expulsion from Paradise as described in the Qur'an. Both narratives are examined as cultural models explaining the origin of human suffering. The study focuses on the motif of prohibition, the semantic dimension of the female image, and the philosophical meaning of hope. The research concludes that these narratives represent universal symbolic systems shaping human understanding of freedom, responsibility, and historical existence.

Keywords: Pandora, Eve, mythology, religious tradition, comparative analysis, prohibition motif, hope

Kirish. Insoniyat tarixida azob-uqubatlarning manbai haqidagi savol turli madaniy tizimlarda o'ziga xos talqin qilingan. Mifologik tafakkur bu masalani ko'proq ramziy obrazlar orqali ifodalagan bo'lsa, diniy manbalarda u axloqiy va ruhiy mas'uliyat bilan bog'lab tushuntiriladi. Bu ikki yondashuv insonning

hayotdagi o'rnini, uning xatti-xarakati va taqdir o'rtasiagi bog'liqlikni anglashga xizmat qiladi.

Yunon an'analarida Pandora haqidagi hikoya insoniyat boshiga kulfatlarning kirib kelishini izohlovchi mif sifatida shakllangan. Islomiy talqinda esa jannatdan tushish voqeasi insonning sinovdan o'tishi va irodaviy tanlovi bilan bog'liq holda izohlanadi. Har ikkala model ham insonning mukammal uyg'unlik holatidan murakkab tarixiy mavjudlik bosqichiga o'tishini tasvirlaydi. Islomiy talqinda esa jannatdan tushish voqeasi insonning qiziqish, itoatsizlik va oqibat tushunchalari ramziy tarzda ifodalanadi. Islomiy talqinda esa jannatdan tushish voqeasi insonning sinovdan o'tishi va irodaviy tanlovi bilan bog'liq holda izohlanadi. Bu yerda asosiy urg'u insonning erkin irodasi, tavba qilish imkoniyati va Allohning rahmatiga qaratiladi.

Har ikkala model ham insonning mukammal uyg'unlik holatidan murakkab tarixiy mavjudlik bosqichiga o'tishini tasvirlaydi. Shu bilan birga, ular azob-uqubatni faqat jazolash vositasi sifatida emas, balki ma'naviy kamolot, tajriba orttirish va ongiy o'sish jarayonining bir qismi sifatida ham talqin etadi. Bu jihat insoniyat tafakkurida yovuzlik va ezgulik o'rtasidagi kurashning doimiyligini ko'rsatadi.

Pandora rivoyatida markaziy nuqta — ochilmasligi lozim bo'lgan idishning ochilishidir. Ushbu harakat kosmik muvozanatning buzilishiga sabab bo'ladi. Bu yerda taqiq tashqi kuch tomonidan belgilanadi va uning buzilishi umumiy falokatni keltirib chiqaradi. Diniy manbalarda, xususan Qur'oni Karimda bayon qilinishicha, inson taqiqlangan narsaga yaqinlashish orqali sinovdan o'tadi. Bu yerda muhim jihat — insonning irodaviy tanlovi. Jazodan ko'ra, mas'uliyat va tavba tushunchasi ustuvor hisoblanadi.

Shunday qilib, mifologik talqinda fojea tashqi iroda bilan, diniy talqinda esa ichki tanlov bilan bog'lanadi. Pandora obrazi qadimgi yunon mifologiyasida insoniyat taqdirini belgilovchi ramziy timsol sifatida talqin qilinadi. Afsonaga ko'ra, u xudolar tomonidan yaratilgan va unga turli ne'mat hamda xususiyatlar berilgan. Shu bois Pandora nomi "barcha in'omlarga ega" degan ma'noni anglatadi. Unga berilgan sandiq (yoki ko'za)ni ochishi natijasida insoniyat hayotiga kasallik, g'am-tashvish va boshqa kulfatlar kirib keladi, faqat umid ichkarida qoladi. Mazkur rivoyat ayol obrazining murakkab va ziddiyatli talqinini yuzaga chiqaradi: bir tomondan, u hayot baxsh etuvchi, go'zallik va joziba timsoli; ikkinchi tomondan esa sinov va iztirob manbai sifatida ko'rsatiladi. Bu hol qadimgi jamiyat tafakkurida ayolga nisbatan mavjud bo'lgan ikkiyoqlama munosabatni ifodalaydi.

Zamonaviy talqinlarda esa Pandora obrazi faqat salbiy mazmunda emas, balki insonning qiziqishi, bilishga intilishi va erkin tanlov qilish qobiliyatini ifodalovchi ramz sifatida ham ko'riladi. Bu jihatdan u insoniyat taraqqiyoti va o'zini anglash jarayoni bilan bog'liq ma'nolarni ham o'zida mujassam etadi.

Pandora obrazi qadimgi yunon tafakkurida ikki xil talqinga ega: bir tomondan, u go'zallik va joziba timsoli; ikkinchi tomondan esa insoniyatga kulfat olib kiruvchi kuch sifatida tasvirlanadi. Bu tasvir qadimgi jamiyatning ayolga nisbatan ambivalent munosabatini aks ettiradi. Diniy talqinda esa ayb faqat ayolga yuklanmaydi. Erkak va ayol birgalikda javobgar sifatida ko'rsatiladi. Bu jihat axloqiy tenglik g'oyasini namoyon qiladi.

Semantik jihatdan ayol timsoli ko'pincha "hayot manbai" va "sinov sababi" kabi qarama-qarshi ma'nolarni birlashtiradi. Mifologik tafakkurda ayol yaratuvchanlik, tabiat va hosildorlik bilan bog'liq obraz bo'lsa, ayrim rivoyatlarda u tartibning buzilishiga sabab bo'luvchi kuch sifatida talqin qilinadi. Bu ikki qutbli yondashuv aslida qadimgi insonning noma'lum va sirli hodisalarga bo'lgan munosabatidan kelib chiqqan.

Diniy-falsafiy qarashlarda esa ayol timsoli faqat sinov manbai emas, balki ma'naviy komillikka yetaklovchi omil sifatida ham ko'riladi. Masalan, oilaviy hayot, mehr-shafqat va tarbiya tushunchalari ko'pincha ayol obrazi bilan chambarchas bog'lanadi. Shu ma'noda ayol nafaqat biologik, balki ma'naviy hayotning ham davomchisi sifatida talqin etiladi.

Pandora rivoyatida barcha balolar tarqalib ketgach, idishda umidning qolishi ramziy ahamiyatga ega. Bu insoniyat mavjudligida umidsizlik mutlaq emasligini anglatadi.

Diniy qarashda esa jannatdan quvilish yakuniy uzilish emas. Tavba va mag'firat orqali inson o'z holatini tuzatish imkoniyatiga ega. Demak, har ikkala tizimda ham azob bilan bir qatorda umid mavjud.

Insoniyat tafakkurida umid tushunchasi har doim og'ir sinovlar va fojealar bilan bog'liq holda namoyon bo'ladi. Pandora rivoyatida barcha balolar dunyoga tarqalib ketganidan so'ng idishda umidning qolishi tasodifiy emas, balki chuqur ramziy ma'noga ega hodisadir. Bu holat shuni anglatadiki, inson qanchalik qiyinchilikka duch kelmasin, uning ichki dunyosida najotga ishonch saqlanib qoladi.

Diniy talqinda ham umid markaziy o'rin tutadi. Jannatdan quvilish inson uchun yakun emas, balki sinov va yangi bosqichning boshlanishidir. Tavba, sabr va mag'firat orqali inson o'z xatolarini anglab, ma'naviy poklanish sari intiladi. Demak, najot tashqi kuch emas, balki insonning o'z irodasi va e'tiqodi bilan bog'liq jarayondir.

Har ikkala qarashda ham umid insonni tushkunlikdan saqlovchi ruhiy tayanch sifatida talqin qilinadi. U azob-uqubatlarni yengib o'tishga, hayot mazmunini anglashga va kelajakka ishonch bilan qarashga undaydi. Shu bois umid va najot falsafasi inson hayotining ajralmas ma'naviy mezon sifatida namoyon bo'ladi.

Tahlil shuni ko'rsatadiki:

- Ikkala rivoyatda ham taqiq markaziy unsur hisoblanadi.

- Azob-uqubatlar inson tarixining boshlanishi sifatida talqin qilinadi.
- Ayol obrazi muhim semantik yuklama kasb etadi.
- Umid konsepsiyasi fojeaviy voqeani muvozanatlashtiradi.

Farqli jihat esa sababning talqinida namoyon bo'ladi: yunon mifologiyasida kosmik jazoga urg'u berilsa, diniy talqinda insonning axloqiy mas'uliyati asosiy o'rinda turadi.

Shuningdek, ikkala talqinda ham "bilish" va "qiziqish" motivi muhim o'rin tutadi. Pandora sandiqni ochadi, inson esa taqiqlangan narsaga yaqinlashadi — bu harakatlar inson tabiatidagi bilishga intilish va chegarani buzish moyilligini ifodalaydi. Demak, fojea sababi tashqi kuchdan ko'ra insonning ichki xususiyatlari bilan bog'lanadi.

Xulosa. Pandora va Momo Havo haqidagi rivoyatlar turli madaniy manbalarga mansub bo'lishiga qaramay, insoniyatning azaliy savollariga javob izlash jarayonida shakllangan umumiy ramziy strukturalarni namoyon etadi. Ular insonning erkinligi, zaifligi va najotga intilishi haqidagi qarashlarni ifodalovchi universal madaniy mexanizmlar sifatida baholanishi mumkin.

Mazkur rivoyatlar orqali insoniyat yovuzlikning kelib chiqishi, azob-uqubatning ma'nosi va axloqiy mas'uliyat masalasini tushuntirishga harakat qilgan. Har ikki modelda ham insonning tanlovi markaziy o'rinda turadi: taqiqni buzish — fojeaning boshlanishi bo'lsa-da, aynan shu jarayon tarix, tajriba va ongiy o'sishning ham boshlanishiga sabab bo'ladi. Shuningdek, umid motivi ushbu rivoyatlarning eng muhim falsafiy xulosasini ifodalaydi. Fojea yakun emas, balki yangi bosqichning ibtidosi sifatida talqin qilinadi. Bu esa insoniyat tafakkurida pessimistik emas, balki dinamik va taraqqiyparvar dunyoqarash mavjudligini ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Graves, R. *The Greek Myths*.
2. Qur'oni Karim.
3. Eliade, M. *Myth and Reality*.
4. Campbell, J. *The Hero with a Thousand Faces*.
5. Nosiruddin Rabg'uziy – "Qisasi Rabg'uziy"
6. Ahmad Yassaviy "Devoni hikmat"